

Paragraaf 3 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding

Op tijd anticiperen op de grote risico's van de gemeente, dat vraagt om inzicht. Dat is de uitdaging voor gemeenten om nu en de komende jaren (beleids)doelstellingen te halen en daarbij ook het financiële plaatje op orde te houden. Gemeenten houden daarom al het begrotingsperspectief en de balanspositie nauwlettend in de gaten. Dat laatste is ook een vereiste in het kader van een duurzaam financieel beleid. Voor de grotere risico's is nauwgezet inzicht in de aard en omvang hard nodig. Met dit inzicht kunnen eventueel maatregelen getroffen worden om de nadelige (financiële) gevolgen te beperken.

Het risicoprofiel is een indicatie voor nu en de komende jaren als het gaat om mogelijke tegenvallers met een financiële component. In de kadernota 2019 is de raad daarover geïnformeerd, nu in de programmabegroting een verdiepingsslag daarop. In deze paragraaf komt tevens de robuustheid van de financiële positie van de gemeente tot uitdrukking.

Met risicomanagement (en de concrete beheersmaatregelen) komt tot uitdrukking hoe de risico's van de gemeente Katwijk worden beheerst. Binnen Katwijk bestaat een systematische benadering van risicomanagement. Bij de P&C-producten en overleg met de externe accountant is risicomanagement bijna een vast onderdeel van de agenda. Ook in de processen is risicomanagement steeds vaker herkenbaar en het onderwerp is meer en meer bespreekbaar. De actuele onderwerpen passeren de revue en dat helpt in het actualiseren van de laatste inschattingen. De uitdaging ligt in het vinden van de juiste mix tussen realiteit, het maken van inschattingen, de beheersmaatregelen en het rapporteren over risico's.

De ontwikkelingen na de kadernota 2019 komen in deze paragraaf aan de orde. De economie groeit in 2018 verder, de werkgelegenheid blijft toenemen en er ontstaat krapte op de arbeidsmarkt. Het consumentengedrag verandert in positieve zin waardoor de bestedingen nog steeds toenemen. Dat geldt ook voor de overheid: de (rijks)investeringen kennen een stijgende trend en de gemiddelde woz-waarde stijgt volgend jaar met een flink percentage. De gemeente Katwijk kan daardoor ook rekenen op een hogere algemene uitkering uit het gemeentefonds. Voor gemeenten geldt dat zij flink meer bouwgrond verkopen en grondprijzen stijgen weer. Zowel de reële prijzen als de inschattingen in taxaties van deskundigen. Ten aanzien van het sociaal domein, 3D (vnl. Jeugdzorg en WMO) is duidelijk merkbaar dat de vraag naar jeugdzorg stijgt. Het blijft nog een taakveld met verschillende risico's en de mogelijke financiële effecten blijven onverminderd fors. De komende jaren vindt de overheveling van het sociaal domein naar de algemene uitkering plaats en mogelijk zal de financiële solidariteit in de Holland Rijnland-gemeenten veranderen.

De omgevingswet, big data en de dynamiek in ICT beveiligingsrisico's zijn relatief onbekend terrein. Dat geldt ook voor de aanstaande energietransitie in de komende jaren. Die transitie vraagt waarschijnlijk grote investeringen in de infrastructuur die daarvoor nodig is.

Voor de omgevingswet geldt dat de invoering ervan uitgesteld is (de verwachting nu: voorjaar 2019). Bij programmabegroting 2019 is het actuele inzicht al in het begrotingsbeeld verwerkt. Desondanks is het sociaal domein nog dermate onzeker dat risico's blijven bestaan, hoewel minder groot in omvang.

Het risicoprofiel van de gemeente is relatief gezien iets afgenomen, waardoor het benodigd weerstandsvermogen ook minder groot is. In deze paragraaf zal duidelijk naar voren komen dat de risico's maar beperkt veranderen. De mogelijkheid tot heffen precariobelasting wordt inmiddels nu werkelijk afgeschaft in 2022. Het is daardoor geen risico meer, maar wel een dekkingsprobleem dat in de begrotingscyclus zal worden meegenomen. Wel zijn de risico's op de grondexploitaties verminderd en het 3D risicoprofiel loopt iets terug. Daardoor is het risicoprofiel van de gemeente verandert en is iets minder weerstandscapaciteit benodigd.

Het kader

Vanuit het rijk zijn op beperkte schaal normen geformuleerd in relatie tot risico's op gemeentelijk niveau. De provincie stelt ook kaders voor de financiële positie en Katwijk past die toe. Katwijk zoekt wel, juist op het taakveld projecten, naar mogelijkheden om het kader nog duidelijker te krijgen. Dat heeft tevens een positief effect op risicomanagement in het geheel.

Voor een goed beeld op het risicoprofiel van Katwijk blijft overigens een beoordeling in samenhang noodzakelijk. Deze paragraaf kent ook een beleidsmatig karakter als het gaat om weerstandscapaciteit, de nota weerstandsvermogen is komen te vervallen. Het Besluit begroting en verantwoording is een kader vanuit verslaggeving technisch perspectief: presentatie in de jaarrekening en begroting.

Definitie risico

De definitie van een risico is de mogelijkheid dat een gebeurtenis plaatsvindt, welke een negatief effect heeft op het bereiken van doelstellingen, de activa of het bestaan van de gemeente.

Bij de besluitvorming van het college rond beleidsvoornemens, investeringen, etc. worden risico's integraal afgewogen. Nadien volgt de uitvoering van beleid waarbij de risico's nog steeds worden gemonitord. De risico's en ook de actualiteit krijgen in deze paragraaf een

plek om ze vervolgens af te zetten tegen de bestaande weerstandscapaciteit. Deze paragraaf is daarmee een momentopname en geeft de grotere risico's weer, zonder daarbij inhoudelijke of vertrouwelijke informatie uitvoerig te beschrijven.

Risicomanagement

Risicomanagement is een integraal onderdeel van effectief management en van de interne sturing en beheersing van de organisatie. Het risicomanagement helpt de gemeente Katwijk om de resultaten te optimaliseren.

Het doel van risicomanagement

Het doel van risicomanagement is het versterken van de mate van zekerheid met betrekking tot het realiseren van doelstellingen. Het belangrijkste doel van risicomanagement is het verkrijgen van inzicht in de grootste risico's voor de gemeente. Andere doelstellingen zijn:

1. Terugdringen van effecten (op de uitvoering van het bestaande beleid) bij optreden van risico's
Risicomanagement levert ook het inzicht in de (noodzakelijke) beheersmaatregelen.
2. Stimuleren van het risicobewustzijn.

Risicobeheersing

In de kwartaalrapportages wordt gerapporteerd over de risico's waarvan, gezien de risico-omvang en/of de bijzondere actualiteit, de directie of het college op de hoogte moet zijn. De gemeenteraad wordt minimaal twee maal per jaar op de hoogte gebracht, ten tijde van de programmabegroting en de jaarrekening. Dit is vooral de instrumentele kant en gericht op rapportage. In essentie zit risicobeheersing juist in het dagelijks handelen, het tijdig signaleren van relevante risico's en het treffen van afdoende maatregelen om de eventuele nadelige effecten te beperken.

Door de risico's uit te sluiten of te dempen ontstaat een positief effect op de resultaten die Katwijk wil bereiken. Dan is echt sprake van risicobeheersing, het treffen van maatregelen om negatieve effecten beheersbaar te houden en zonder grote financieel nadelige consequenties.

Risico governance en de verschillende partijen

In het raamwerk van risico-governance zijn verschillende partijen actief binnen verschillende verdedigingslinies. De gemeente bevordert daarmee een sterke cultuur van risicobewustzijn binnen de eigen organisatie. De lijnmanagers zijn de eerste verdedigingslinie, de stafafdeling de tweede verdedigingslinie en (externe) audit de derde verdedigingslinie.

In het raamwerk van risicomanagement zijn de volgende organen actief:

De raad	Besluit op het raamwerk risicomanagement
Het college	Adviseert op het raamwerk risicomanagement Doet verslag over de uitkomsten van risicomanagement
De directie	Ziet toe op naleving van het raamwerk risicomanagement
De concerncontroller	Adviseur van de directie en het college over risico's en risicomanagement
De lijnmanagers	Verantwoordelijk voor het managen van risico's binnen de reguliere bedrijfsvoering
De accountant	De externe audit en advies

Binnen het stelsel van risicomanagement zijn de verschillende functies en linies van voldoende niveau ingericht.

Risicobereidheid

De gemeente Katwijk wil een goede dienstverlener zijn. In die rol wil de gemeente een betrouwbare partner zijn voor de burger, derden en samenwerkingspartners in de regio. De gemeente waarborgt gelijktijdig de continuïteit en minimaliseert storingen in de dienstverlening. Daarbij speelt de risicobereidheid van de gemeente een rol.

De gemeente hanteert ten aanzien van risicobereidheid de volgende uitgangspunten:

1. Het voldoen aan wet- en regelgeving.
2. Het expliciet maken van de risicoafweging in de planvorming.
3. Het uitsluitend inrekenen van posten onvoorzien daar waar dat gebruikelijk is.
4. Het periodiek evalueren en analyseren van de relevante risico's en de beheersingsmaatregelen.
5. Het handelen volgens interne procedures en de gedragscode gemeente Katwijk.

Deze uitgangspunten op risicobereidheid passen in het totaalpakket risicomanagement van de gemeente.

Het risicoprofiel

Om de risico's van de gemeente Katwijk in beeld te brengen is recent een inventarisatie uitgevoerd. Op basis daarvan is opnieuw een risicoprofiel opgesteld. Het risicoprofiel wordt bepaald door de aard en omvang van de huidige risico's waarmee de gemeente zich geconfronteerd ziet en de mate van effectieve risicobeheersing.

Dit risicoprofiel als totaalbeeld komt mede tot stand met het softwareprogramma Naris (NAR Risicomanagement Informatie Systeem). Met deze software worden de risico's systematisch in kaart gebracht en gewogen in het totaal.

De risico's

De risico's van Katwijk bestaan binnen alle taakvelden en afdelingen. Binnen het proces van risicomanagement wordt door middel van impact- en waarschijnlijkheid een rangorde in de risico's aangebracht. In deze paragraaf risicobeheersing staan de risico's met peildatum augustus 2018 van de gemeente.

De risico's in onderstaande tabel zijn op dit moment de meest significante die de gemeente signaleert. De top 10 risico's kennen vragen bijna € 8,2 mln. van de totale benodigde weerstandscapaciteit.

Tabel 1: Risico's

De meest omvangrijke risico's (bedragen * € 1.000)					
		Kans van optreden	Omvang	Inc. of struc.	Benodigde weerstandscapaciteit **
1.	Tegenvallers in specifieke grondexploitaties met uiteenlopend karakter, volgens MPG 2018.	Divers *	12.329	I	
2.	Het realiseren van minder opbrengsten (0% - 5%) dan aanvankelijk geraamd, volgens MPG 2018.	Divers *	4.661	I	2.443
3.	Het optreden van 1 jaar vertraging en rente in de uitvoering en afronding van grondexploitaties, volgens MPG 2018.	Divers *	1.106	I	
4.	3D: transitie-opgave, afsprakenkader en budgettaire onzekerheid in de uitvoeringskosten. Gecombineerd risico met kortingen en taakstellingen vanuit het Rijk.	Divers *	4.608	S	2.314
5.	Overige risico's op sociaal terrein door kortingen vanuit het Rijk, specifieke bijstellingen in de algemene uitkering en door terugloop van uitkeringsgerechtigden.	50%	1.425	S	539
6.	Nadelige uitkomsten en tegenvallers in de investeringsportefeuille en PLV (niet zijnde de grondexploitatie).	30%	2.450	I	539
7.	Inbrengkapitaal van de GOM op basis van de samenwerkingsovereenkomst staat onder druk bij tegenvallende (financiële) resultaten GOM.	30%	1.000	I	300
8.	Garantstellingen op gewaarborgde geldleningen op beleidstaak Sport, zorg (DSV), volkshuisvesting, etc.	30%	4.118	I	752
9.	Nadelen en financiële gevolgen verbonden aan de aansprakelijkheid in gerechtelijke uitspraken (Juridisch risicoprofiel).	30%	2.470	I	743
10.	Risico's verbonden aan de buitenruimte en taakveld milieu (Chemische bedrijvensector).	50%	2.900	I	465
11.	Omgevingswet onzekerheden in uitwerking en ambitieniveau (uitstel invoering voorjaar 2019).	50%	200	S	66
12.	ICT problematiek met big data, beveiliging van informatie, datalek, etc. (naast algemene risico's).	10%	1.500	I	138
13.	Begroting- en rekeningtekort bij gemeenschappelijke regelingen (niet naleven begrotingsrichtlijnen) en verbonden partijen bij uitbesteden van taken.	50%	450	S	149
14.	Nadelige effecten eventuele vennootschapsbelastingplicht.	30%	750	I	248

De meest omvangrijke risico's (bedragen * € 1.000)					
		Kans van optreden	Omvang	Inc. of struc.	Benodigde weerstandscapaciteit **
15.	Resultaat uit deelnemingen (dividend) en gemeenschappelijke regelingen levert minder op dan in de begroting voorzien.	30%	750	I	264
16.	Extra uitgaven onderwijshuisvesting boven voorgenomen plan en exploitatietekorten in gemeentelijk vastgoed	30%	500	I	133
17.	Aanleg infrastructuur aanstaande energietransitie	10%	1.075	I	334
18.	Overige risico's (rente-ontwikkeling, fraude, algemene uitkering, etc.)	30%	1.050	S	307
					145
Totaal			43.187		9.734
Waarvan incidenteel					6.359
Waarvan structureel					3.375
Totaal benodigde weerstandscapaciteit					9.734

* Voor de grondexploitatie geldt: de kans van optreden is projectspecifiek. Met een weerstandscapaciteit van € 2,443 mln. zijn de projectrisico's (risico 1) voor 100% afgedekt en de marktrisico's (risico 2 en 3) voor 50%. Voor de grondexploitatie zijn de risico's en de beschikbare buffer op dit moment bijna in evenwicht. De beschikbare buffer op totaalniveau is toereikend om dit evenwicht te herstellen.

**In de laatste kolom 'benodigde weerstandscapaciteit' is een raming opgenomen welke op basis van de simulatie nodig is om een risico af te dekken. De raming is veelal lager dan de vermenigvuldiging tussen kans van optreden en financiële omvang van het risico. De risico's doen zich namelijk niet alle tegelijk en in hun maximale omvang voor. De kans is gerelateerd aan het verwacht moment van optreden (binnen 1 tot 2 jaar= 90%, en vervolgens aflopend).

Uitleg op de risico's in tabel 1 en een toelichting op de wijze van risicobeheersing (veelal met het karakter van Overdragen, Accepteren, Vermijden of Verminderen):

1. De onzekerheden in het grondbedrijf blijven bestaan, hoewel nu in mindere mate omdat de voorzichten verbeteren. Het MPG 2018 laat die positieve ontwikkeling ook zien. De risico's in de grondexploitatie worden door projectleiders voortdurend gemonitord aan de hand van specifieke projectinformatie.
2. Idem (inschatting gelijk aan MPG 2018). Het overleg met ontwikkelaars en de maatregelen rondom de contractvorming draagt, naast marktanalyse, bij aan de bewaking van het potentieel aan opbrengsten van de grondexploitatie.
3. Idem (gelijk aan MPG 2018). Met een focus op de planning en voortgang worden tempoverschillen in de gaten gehouden.
4. De 3D-operatie heeft nog een aantal risico's (vooral jeugdzorg) in zich als het gaat om inzicht in de kosten, de uitvoering (met contractpartners) en de verantwoording achteraf betreft. Op niveau van Holland Rijnland staat het solidariteitsbeginsel onder druk. Deze risico's nemen wel af door overlegvormen, betere afstemming tussen partners en de inmiddels lokale ervaring. Op niveau van Holland Rijnland en binnen de gemeente Katwijk worden specialisten ingezet om de 3D-operatie te organiseren, het inzicht in de problematiek te vergroten en risico's te beperken.
5. De onzekerheden op het sociaal terrein bestaan uit mogelijke kortingen vanuit het Rijk als het gaat om financiering die niet meer nodig is en een mogelijke terugval van de algemene uitkering door een neerwaartse ontwikkeling in het aantal uitkeringsgerechtigden. Katwijk monitort het aantal uitkeringsgerechtigden nauwgezet en stelt de gerelateerde budgetten actief bij.

6. Dit risico vertegenwoordigt een algemene (stel)post voor nadelen in de investeringsportefeuille van de gemeente Katwijk. Binnen die portefeuille speelt PLV vanzelfsprekend een grote en bijzondere rol. De projectbeheersing en frequente interne rapportage zorgen voor vroegtijdige herkenning van risico's naar soort en omvang.
7. Dit risico is vrijwel ongewijzigd. Katwijk heeft een evenredig belang in de garantstelling aan de GOM. De bestuurlijke vertegenwoordiging en de periodieke gesprekken met het GOM zorgen voor de gewenste dijkbewaking en ziet toe op de geprognoseerde en gerealiseerde bedrijfsresultaten.
8. De gemeente Katwijk heeft een positie in achtervang en borgstelling (taakvelden Cultuur, sport, zorg, etc.) op langlopende leningen van instellingen. De treasuryfunctie in combinatie met de monitor door ambtelijke vakspecialisten vormen een instrument om risico's bij instellingen waar Katwijk garant staat vroegtijdig te signaleren.
9. De gemeente heeft een juridisch risicoprofiel verbonden aan lopende rechtszaken. De beheersing bestaat uit de juridische control en specifieke maatregelen op dossierniveau. De gemeente Katwijk wordt daarin ondersteund door een huisadvocaat in civiele en bestuursrechtelijke kwesties.
10. In de buitenruimte /-dienst bestaan risico's op het vlak van handhaving en op het gebied van milieu bestaan calamiteitenrisico's en niet voorziene saneringen (puin, asbest, etc.).
11. De omgevingswet is aanstaande en nog omgeven met onzekerheden over de omvang, de gevolgen en inhoudelijke invulling. Die inhoudelijke invulling en de financiële middelen staan onder druk van het ambitieniveau dat nog niet bekend is. Katwijk zelf is al wel vergevorderd in de eigen visie en planning. Op landelijk niveau is inmiddels besloten de invoering uit te stellen tot voorjaar 2019.
12. De ICT-ontwikkelingen nemen een vlucht en met big data neemt de kwetsbaarheid voor een virus of hacking toe. Dit risico in combinatie met een datalek, langdurige uitval van ICT systemen is aanmerkelijk. Katwijk neemt maatregelen op gebied van uitwijkmogelijkheden, extra beveiliging, etc.
13. De gemeente draagt bij in eventuele tekorten bij gemeenschappelijke regelingen. In gezamenlijk verband met andere gemeenten worden deze gemeenschappelijk regelingen gemonitord. Inventarisatie risico's verbonden partijen loopt nog, dat geldt ook voor de analyse van de bijdrage(n) van Katwijk over 2018.
14. De eventuele vennootschapsbelastingplicht kan leiden tot budgettaire nadelen. Hoewel de laatste inschattingen niet tot een vpb-plicht leiden, zijn nadelen niet uit te sluiten. Met name de taakvelden grondexploitatie, sport en vastgoed kunnen leiden tot een belastingplicht. Met fiscaal advies van extern deskundige streeft de gemeente naar een minimale belastingplicht.
15. De resultaten van deelnemingen in de vorm van dividend staan onder druk. De gemeente monitort de ontwikkelingen van resultaten in de jaarrekening en andere beschikbare rapportages.
16. De onderwijshuisvesting vraagt om onderhoud en renovatie in een meerjarenperspectief. Het onderhoud is heel fors en van renovatie is niet duidelijk waar de verantwoordelijkheid komt te liggen. Dat maakt dat Katwijk hierin met nadelen geconfronteerd kan worden.
17. De aanstaande energietransitie in de komende jaren gaat vermoedelijk gepaard met heel forse investeringen in de boven- en ondergrondse infrastructuur van de gemeente. Katwijk volgt ontwikkelingen op de voet.
18. Geen nadere toelichting.

Toelichting risicobeheersing: de gemeente treft zowel specifieke als generieke beheersmaatregelen om bovenstaande risico's te verminderen of (op termijn) zelfs uit te sluiten. In enkele gevallen zijn de beïnvloedingsmogelijkheden van de gemeente tot een minimum beperkt. In die gevallen blijft het beperkt tot monitoren van ontwikkelingen en de actualiteit. De risicobeheersing kan als volgt onderverdeeld worden: naar herkenning en signalering, het schatten van de omvang en het treffen van gerichte maatregelen / acties. De vormen van risicobeheersing zijn in het algemeen samen te vatten als: overdragen, accepteren, vermijden, verminderen.

Analyse

Het risicoprofiel is de kern terug te brengen naar risico's rondom 3D (vooral jeugdzorg), risico's verbonden aan het MPG, milieurisico's en risico's gerelateerd aan verbonden partijen. Daar komt nu de mogelijk aanstaande energietransitie bij. Ten tijde van de begroting 2018 zijn al flinke wijzigingen aangebracht die het risicoprofiel van de gemeente bepalen. Het risicoprofiel van de gemeente laat daarom nu een stabiele, relatief dalende, trend zien.

De financiële omvang van de risico's

De financiële gevolgen van het risicoprofiel zijn via een NARIS-simulatie (software toepassing) in beeld gebracht. Er is een kansberekening gemaakt op de waarschijnlijkheid van het zich gelijktijdig voordoen van de risico's en het bedrag, nadeel voor de gemeente dat daarmee gemoeid is. Dit is de zogenoemde 'risicosimulatie' volgens de Monte Carlo methodiek. Het mogelijk gelijktijdig risico bij de gemeente Katwijk bedraagt in euro's € 9,7 mln. (met een zekerheidspercentage van 90%).

Tabel 2: Benodigde weerstandscapaciteit

Percentage zekerheid	Bedrag
95%	€ 10,7 mln.
90%	€ 9,9 mln.
80%	€ 9,0 mln.
75%	€ 8,7 mln/

De weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit staat tegenover het risicoprofiel van de gemeente. De weerstandscapaciteit bestaat uit de financiële middelen en mogelijkheden om onverwachte, niet begrote kosten te kunnen dekken. Tot de weerstandscapaciteit voor incidentele risico's wordt vooral de algemene reserve gerekend. De reserve grondexploitatie is de eerst aangewezen buffer om de risico's in de grondexploitatie op te vangen en voor het sociaal domein is dat de reserve sociaal domein.

De reserve grondexploitatie kent voor de begroting 2019 een saldo (ultimo 2018) van € 1,2 mln. In de grondpositie zit een stille reserve van € 2,8 mln. uitgaande van een makelaarstaxatie 2017. Het volgende moment van toetsing en bijstelling is bij de jaarrekening 2018, de bestuursrapportage of het volgende MPG (2019).

Ook de reserve transitie sociaal domein wordt tot de beschikbare weerstandscapaciteit gerekend. Dat is ook nodig vanwege de nog steeds bestaande onduidelijkheden in deze maatschappelijke taak (vnl. jeugdzorg). De gemeente heeft daarom dus in de balans een buffer voor tegenvaller gevormd.

In het geval van een tekort in de algemene reserve kunnen ook bestemmingsreserves worden aangewend ter afdekking. Dit betekent wel dat wordt afgezien van de realisatie van een bestemming of dat zo spoedig mogelijk alternatieve (aanvullende) dekkingsmaatregelen worden gezocht. In Katwijk worden bestemmingsreserves daarom niet betrokken in de weerstandscapaciteit.

Tabel 3: Beschikbare weerstandscapaciteit

Weerstand	Incidenteel beschikbaar	Structureel beschikbaar	Op termijn beschikbaar
Algemene reserve na resultaatbestemming	€ 12,8 mln.		
Reserve grondexploitatie	€ 1,2 mln.		
Reserve transitie sociaal domein	€ 0,3 mln.		
Stille reserve in de waardering gronden	€ 2,8 mln.		
Post onvoorzien in de begroting		€ 0,130 mln.	
Onbenutte belastingcapaciteit		€ 2,300 mln.	
Stille reserves aandelen			€ 59,7 mln.
Stille reserve vastgoed			€ 2,4 mln.*
Totaal beschikbaar	€ 17,1 mln.*	€ 2,43 mln.	€ 62,1 mln.

* Resultaat voor de berekening weerstandsvermogen: de som van € 17,1 mln. en € 2,4 mln.: € 19,5 mln.

De stille reserve

In het vastgoed van de gemeente en de aandelenportefeuille zit een stille reserve besloten. Die vormt een onderdeel van het weerstandsvermogen. De stille reserve op het vastgoed is benaderd door de geschatte opbrengst te verminderen met de bestaande boekwaarde (en evt. kosten). Het gaat hier vooral om activa met economisch nut die relatief snel te verkopen zijn. De stille reserve op het vastgoed bedraagt met deze uitgangspunten circa € 2,4 mln.

De stille reserve op de aandelenportefeuille is berekend aan de hand van de intrinsieke waarde van de aandelen. Die intrinsieke waarde is bepaald met de jaarrekening 2017 van de betreffende entiteit. De stille reserve per ultimo 2017 bedraagt circa € 59,7 mln. De mate van verhandelbaarheid en verzilvering blijft een beperkende factor. Daarom staat deze weerstandscapaciteit gekenmerkt als 'op termijn beschikbaar'. Voorzichtigheidshalve zal in de berekening van het weerstandsvermogen alleen de stille reserves op het vastgoed worden betrokken.

Met de huidige ontwikkelingen en de taakopgave van de gemeente is een structurele weerstandscapaciteit steeds belangrijker. Het huidige beeld laat nog steeds zien dat voldoende (structurele) weerstandscapaciteit beschikbaar is. Dat blijkt ook uit de ratio van het weerstandsvermogen.

Het weerstandsvermogen

De gemeente beschikt over voldoende weerstandsvermogen als risico's kunnen worden opgevangen met de aanwezige weerstandscapaciteit. De verhouding tussen de weerstandscapaciteit en de waarschijnlijke risico-omvang (in €'s) is gedefinieerd als de ratio voor het weerstandsvermogen. Dat is een belangrijke graadmeter.

De benodigde weerstandscapaciteit die uit de risicosimulatie voortkomt, wordt afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. De uitkomst van die berekening vormt het weerstandsvermogen van de gemeente.

De gemeente gaat in de nota weerstandsvermogen uit van minimaal ratio B: ruim voldoende. Het weerstandsvermogen van Katwijk is met een ratio van 2,01 op dit moment ruim voldoende. Met dit weerstandsvermogen is de gemeente in staat eventuele tegenvallers afdoende te kunnen opvangen.

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit (tabel 3)}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit (tabel 2)}} = \frac{\text{€ 19,5}}{\text{€ 9,7}} = 2,01$$

Wijziging Besluit Begroting en Verantwoording: financiële kengetallen

In het rapport van de commissie Depla over de vernieuwing van het Besluit Begroting en Verantwoording staat het advies de kaderstellende en de controlerende taak van de raad te versterken. Eén van de adviezen van de commissie is het gebruik

van kengetallen om de financiële positie van de gemeente weer te geven en te kunnen vergelijken. In onderstaande tabellen zijn deze kengetallen beschikbaar, in vergelijking met de eigen norm en de signaleringswaarden van de provincie Zuid Holland.

Begroting 2018							
Kengetallen	Norm	Jaarrek. 2017	Begroting 2018	2019	2020	2021	2022
1. Netto schuldquote	< 75%	82%	78%	105%	116%	123%	122%
2. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	< 70%	72%	69%	96%	106%	113%	113%
3. Solvabiliteitsrisico	> 25%	36%	34%	28%	27%	26%	26%
4. Structurele exploitatieruimte	>= 2%	2%	0,8%	0,2%	1,2%	2,0%	2,3%
5. Grondexploitatie	< 20%	16%	4%	3%	6%	5%	2%
6. Belastingcapaciteit	Top 100 Coelo	93%	93%	97%	97%	97%	97%

Kengetallen	Begroting 2019	Signaleringswaarden Provincie Zuid Holland, Financieel Toezicht		
		Goed	Voldoende	Onvoldoende
1. Netto schuldquote*	105%	< 90%	90% - 130%	> 130%
2. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	96%	< 90%	90% - 130%	> 130%
3. Solvabiliteitsrisico	28%	> 50%	20% - 50%	< 20%
4. Structurele exploitatieruimte	0,2%	Begroting > 0%	Begroting = 0%	Begroting < 0%
5. Grondexploitatie	3%	< 20%	20% - 35%	> 35%
6. Belastingcapaciteit	97%	< 95%	95% - 105%	> 105%

* het college gaat in 2019 met de raad in gesprek over dit onderwerp

Met de financiële kengetallen 2019 (zowel op begrotingsbasis als rekeningcijfers) kan de financiële positie beoordeeld worden. Onderstaand volgt een toelichting per kengetal, afgezet tegen zowel de Katwijkse norm als de signaleringswaarde van de provincie Zuid Holland. Met oog op uitleg en verantwoording aan de provincie is het raadzaam om in de toekomst alleen de signaleringswaarden aan te houden. Dat komt ook de vergelijkbaarheid met andere gemeenten te goede.

1. Netto schuldquote

De netto-schuldquote vergelijkt de leningen van de gemeente (met aftrek van de geldelijke bezittingen) met de totale baten van begroting en jaarverslag. Hiermee geeft deze indicator inzicht in de mate waarin de begroting 'vastligt' voor door rente en aflossing. Analyse: Het kengetal begroting 2019 ad 105% zal de provincie Zuid Holland als 'voldoende' aanmerken. De flinke toename van de vaste schulden gerelateerd aan de baten van de begroting levert een stijgend perspectief op. Dit komt met name door het geactualiseerde MeerjarenInvesteringsPlan (MIP). In 2019 wordt rekening gehouden

met een totaal aan investeringen van € 48 miljoen. Een flinke stijging ten opzichte van de realisatiecijfers van afgelopen jaren met een gemiddeld investeringsniveau van € 15 miljoen. De investeringen worden gefinancierd met vreemd vermogen. Dit veroorzaakt een stijging van de netto schuldquote tot boven de 120%. Als het investeringsvolume achterblijft, zal er uiteindelijk ook minder worden geleend en resulteert in realisatie een lagere schuldquote. Het is een punt van aandacht dat er met toenemende mate wordt gefinancierd met vreemd vermogen.

2. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Deze ratio als nadere verdieping op ad 1.) netto schuldquote houdt rekening met de mate waarin sprake is van 'doorlenen'.

Analyse:

Het kengetal begroting 2019 ad 96% zal de provincie Zuid Holland als 'voldoende' aanmerken. Ook rekening houdend met uitgezet geld levert de toename van de vaste schulden gerelateerd aan de baten van de begroting een stijgend perspectief op. De uitgezette gelden zijn relatief stabiel, de uitgezette som van circa € 20 mln. bij de Rabobank gaat wel op redelijk korte termijn vrijvallen.

3. Solvabiliteit

De solvabiliteit geeft de mate aan waarin de gemeentelijke bezittingen (balanstotaal) is gefinancierd uit eigen middelen (eigen vermogen). De solvabiliteit bevindt zich met 27% aan de onderkant van hetgeen voor gemeenten normaal is. Analyse: Het kengetal begroting 2019 ad 28% zal de provincie Zuid Holland als 'voldoende' aanmerken. Het solvabiliteitsratio blijft, ondanks de dalende trend van het eigen vermogen, nog boven de norm. In vergelijking met de jaarrekening 2017 en de begroting 2018 is wel een dalende trend herkenbaar. Ook hier geldt dat versterking van het eigen vermogen wenselijk is.

4. Structurele exploitatieruimte

De indicator 'structurele exploitatieruimte' geeft aan hoe groot de structurele vrije ruimte (structurele baten min structurele lasten) zich verhoudt tot de totale begrotingsbaten. Dit laat zien in

hoeverre de gemeente in staat is om structurele tegenvallers op te vangen. De begrotingsruimte is volgens de norm 'onvoldoende'. Analyse:

Het kengetal begroting 2019 ad 0,2% zal de provincie Zuid Holland als 'goed' aanmerken. Voor de begroting 2019 is de ratio goed, in meerjarenperspectief ontstaat langzaamaan steeds meer structurele exploitatieruimte.

5. Grondexploitatie

Het financiële kengetal 'grondexploitatie' geeft aan hoe groot de investeringen in grondposities (boekwaarde) zijn ten opzichte van de jaarlijkse baten. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop. Analyse: Het kengetal begroting 2019 zal de provincie Zuid Holland als 'goed' aanmerken. Dit kengetal is op orde. De boekwaarde ten opzichte van de baten in de exploitatie is nog in goede verhouding. Op dit punt bestaat, ook in meerjarenperspectief, geen aanleiding om de financiële positie als negatief te beoordelen.

6. Belastingcapaciteit

De indicator 'belastingcapaciteit' drukt uit hoe de woonlasten (OZB, afvalstoffenheffing en rioolheffing) zich verhouden tot het gewogen landelijk gemiddelde. Hoge woonlasten ten opzichte van het landelijk gemiddelde drukken uit in hoeverre de gemeente al de eigen inkomsten aanspreekt en dus ook beperkt is in het verkrijgen van extra inkomsten.

Analyse:

Het kengetal begroting 2019 ad 97% zal de provincie Zuid Holland als 'voldoende' aanmerken. Het feit dat Katwijk waarden laat zien onder de 100% is ook al in het coalitieakkoord aangegeven dat de woonlasten van Katwijk laag zijn in vergelijking met andere gemeenten. Deze ratio is dus prima op orde. In meerjarenperspectief is de belastingdruk (ondanks de tariefstijging in 2019) relatief stabiel en bestaat nog voldoende belastingcapaciteit.

Conclusie voor de financiële positie

De ontwikkeling van de kengetallen geeft aan dat Katwijk een redelijke goede vermogenspositie heeft, maar op begrotingsbasis ook een relatief hoge schuldenomvang. De forse taakopgave, waaronder MIP wordt dus in toenemende mate gefinancierd met vreemd vermogen (langlopende schulden). Dat is een punt van aandacht. De conclusie is verder wel dat de lastendruk landelijk vergeleken laag is en dat de structurele exploitatieruimte in de komende jaren toeneemt. Dat duidt op dit moment op een gezond perspectief.